

KAYNAKLARIN YETERLİĞİNİN ALGILANMASI ÖLÇEĞİNİ UYARLAMA ÇALIŞMASI

ADAPTATION STUDY ON THE PERCEIVED ADEQUACY OF RESOURCES SCALE

Zeynep ÇOPUR*, Şükran ŞAFAK**, Günsel TERZİOĞLU***

ÖZET: Birçok araştırmacı kaynak yönetimi alanında özellikle ailenin finansman konusu üzerine yoğunlaşmasına rağmen çok az araştırmacı algılama, davranış ve para kullanımı gibi psikolojik unsurlar arası ilişkilerle ilgilenmişlerdir. Kaynakların algılanan yeterliğini ölçmeye yarayan bir ölçeğin kullanımı farklı zamanlarda yapılmış araştırmalar arasında karşılaştırmalar yapmak için veri sağlayacaktır. Araştırma kapsamına Hacettepe Üniversitesi Merkez kampusundan Tabakalı Seçkisiz Örneklem Yöntemine göre seçilen n=500 kişi alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Toplam varyans'ın %65.5'i ortaya çıkan 7 faktör tarafından açıklanmaktadır. Sonuç olarak maddeler ortaklaşa "algılanan kaynak yeterliği" olarak ifade edilen genel bir boyutu yansıtıyor gözüküştür. Faktör analizi sonucuna göre maddelerin faktör yükleri tahmin edildiği gibi 7 faktöre dağılmıştır. Madde toplam korelasyonları 0.33 ile 0.57 arasında değişmektedir ve tüm maddelerin test puanları ile korelasyonları anlamlıdır. Ölçek için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı 0.88 bulunmuştur. Bu çalışmada bulunan tüm değerlerin kabul edilebilir sınırlar dâhilinde olması "Kaynakların Yeterliğinin Algılanması" ölçeğinin belli bir geçerliğe ve güvenilirliğe sahip iyi bir ölçüt olduğunu ve Türk toplumu için uygun olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: aile kaynakları, kaynak yönetimi, kaynak yeterliğini algılama

ABSTRACT: Although many researchers have particularly focused on financial issues in terms of resource management, very few of these have dealt with the interrelations between psychological elements like perception, attitude and control of money. The use of an instrument to measure perceived adequacy of resources would provide benchmark data for making inter temporal comparisons. In the study, n=500 people were chosen as subjects in accordance with the "Random Sampling Method" from Hacettepe University Central Campus. According to the result 65.5% of the total variance is explained by 7 factors. As a result, the items together seemed to reflect a general dimension explained as perceived adequacy of resources. According to the result of the factor analysis, as expected, the factor loading are divided between 7 factors. The correlations of element points with test points vary between .33 and .57. The Cronbach Alpha coefficient calculated for the measure is found .88. This result shows that the inner consistency of the test is high. The fact that the values found in this study are significant shows that the measure of perceived adequacy of resources is reliable and valid for the Turkish society. This way, it can be concluded that the measure has intercultural validity.

Keywords: family resources, resource management, perception adequacy of resources

1. GİRİŞ

Günümüzde aile, hızla değişen ve karmaşık hale gelen doğal, sosyal, ekonomik ve teknolojik bir çevrenin ortasında yer almaktadır. Çevre karmaşıklıklaştıkça ve kaynak çeşitlendikçe aile, kaynakların kullanımıyla ilgili giderek birçok sorumlulukla karşı karşıya kalmaktadır. Bu ortamda ailenin istek ve ihtiyaçlarını elde edebilmesinde ve yaşamını daha iyi ve mutlu yürütebilmesinde kaynakların yönetimi son derece büyük önem taşımaktadır (Terzioğlu, 2000). Bireylerin ve ailelerin kaynakları hedeflere ulaşmak için potansiyel fayda taşıyan ve bundan dolayı da tüketildikçe tatmin sağlayan değerlerdir (Rowland, Dodder & Nickols, 1985).

Ekonomik koşullardaki değişimler, özellikle düşüşler hem bireyler hem de aileler açısından kaynak yönetimine ilgi duyulmasına neden olmuştur. Aile kompozisyonunda meydana gelen değişimler ailenin bakım ve korunması için kaynakların yeterliğine ilişkin endişeleri de artırmıştır (Rowland, Dodder & Nickols, 1985).

Değişik kaynak türleri bulunmakta ve bu kaynak türleri bir hedefe ulaşmak için yeterli olabilmekte ve tatmin sağlayabilmektedir. Aynı zamanda kaynaklar genellikle birbiriyle ilişkilidir

* Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi I. I. B. F. Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü

** Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi I. I. B. F. Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü

*** Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi I. I. B. F. Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü

(Gross, Crandall & Knoll, 1980; Rowland, Dodder & Nickols 1985; Terzioğlu, 2000). Çünkü bir kaynakla ilgili alınan bir karar diğer kaynakları etkiler ve bazı durumlarda, bol bir kaynak yetersiz bir kaynağın yerine geçebilir (Terzioğlu, 2000). Kaynaklar birbirleriyle ilişkili olsalar da belli gereksinim ve istekleri karşılama yeteneklerine göre farklılık gösterirler (Gross, Crandall & Knoll 1980; Rowland, Dodder & Nickols, 1985).

Her bir kaynağın kendine has bir özelliği vardır. Dolayısıyla aileler için bir kaynak çeşitlemesi gerekli olmaktadır. Kaynaklar çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. İnsansal ve insansal olmayan; ekonomik ve ekonomik olmayan; insansal, ekonomik ve çevresel vb. çeşitli şekilde sınıflandırılabilir (Deacon & Firebaugh 1981; Rettig, Leichtentritt & Danes 1999; Rowland, Dodder & Nickols, 1985). Bunlar arasında en geniş ölçüde kullanılan insansal ve insansal olmayan (materyal) şeklindeki sınıflandırmadır (Terzioğlu, 1987).

İnsansal kaynaklar bireyde mevcut olan nitelik ve yetenekleri içerir. Zaman, enerji veya güç gibi kaynakların kullanımında istenilen değişikliği yaparken yardımcı olan duygusal, bilişsel ve psiko-motor özellikleri de kapsar. İnsansal olmayan kaynaklar para ve eşya gibi maddi kaynakları içerir (Deacon & Firebaugh 1981; Rettig, Leichtentritt & Danes 1999; Rowland, Dodder & Nickols, 1985). İnsanların beceri ve hünerlerini kaynak olarak düşünme alışkanlığı genellikle yoktur. Ancak diğer kaynakların etkin bir biçimde kullanılması için insansal kaynaklara ihtiyaç vardır (Rowland, Dodder & Nickols 1985; Terzioğlu, 1987). Bir bireyin sahip olduğu insansal ve materyal kaynaklarının toplamı onun; bir şeye sahip olma, bir olayı çözümü, bir hedefe ulaşmadaki potansiyel gücünü gösterir (Terzioğlu, 2000). İnsan-çevre yaklaşımı ise; ailelerin yalnızca bireylerinde bulunan kaynaklara dayanmadığını aynı zamanda çevredeki kaynakları da kullandığını öngörür (Rowland, Dodder & Nickols, 1985).

Kaynak teorisi; sevgi, statü, hizmet ve bilgi kaynaklarının yaşam kalitesi için gerekli olduğunu ve kişiler arası etkileşimle sağlandığını ileri sürmektedir. Kişiler arası memnuniyet verici iletişim bir kişinin ihtiyaçları ve diğerlerinin kaynakları bütünleştiğinde oluşmaktadır (Rettig, Leichtentritt & Danes, 1999).

Ailenin insansal ve materyal kaynaklarına odaklanan kaynak yönetimi ile, genellikle gerekli birçok kaynak arasından sadece birisi olan para yönetimi ele alınır. Oysa yönetimin amacı, kaynakların kullanımıyla en iyi tatmin düzeyini oluşturacak sonuçlara ulaşma ile ilgili kararlar almaktır. Bu sonuçlar arasında isteklerin karşılanması ve amaçlara ulaşma yer alır (Walker & Garman, 1992). Ailede kaynakların yönetiminin bir parçası olarak karar verme sürecini anlamak, çeşitli faaliyetlerde yer alan amaçları ve özel kaynakları anlamayı, kavramayı ve sonuçları isteyerek kabul etmeyi gerektirir (Terzioğlu, 2000). Aile kaynaklarının yönetimi; ailenin arzuladığı sonuçlara ulaşması için kaynakların tahsisini, birleşimini ve kullanımını içerir. Ailelerin etkileşimde bulunduğu teknolojik, sosyal, ekonomik, politik, doğal ve insan yapımı sistemlerin çeşitlilik göstermesi nedeniyle kaynaklardan yararlanabilirlik ve bunun sonucunda kaynakların birleşimi de bu aileler arasında farklılıklar gösterecektir (Balakrishnan, Firebaugh, Stafford & Stafford, 1986). Ancak kaynakların çeşitli kullanım yolları arasında tatmin edici bir seçim yapmak, iyi ve sakıncalı yanlarının bilincine varmak gerekir (Terzioğlu, 1987). Çünkü ailenin yaşam düzeyi ve bundan duyulan memnuniyet, ailenin kaynakları nasıl tahsis edip kullandığına bağlıdır (Balakrishnan, Firebaugh, Stafford & Stafford, 1986).

Araştırmalar yetersiz sosyo ekonomik kaynaklara sahip olan ailelerin davranışlarının, ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olduğunu ve yetersiz kaynakların ailenin refahını ve sağlığını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Enevoldsen 1994; Lee 2000; O'Neill, Xiao, Bristow, Brennan & Kerbel, 2000; Voydanoff, 2004; Walson, 1992; Weigel, & Weigel, 1990).

Birçok araştırmacı kaynak yönetimi alanında özellikle ailenin finansman konusu üzerine yoğunlaşmasına rağmen çok az araştırmacı para kullanımıyla algılama, davranış gibi psikolojik unsurların ilişkisiyle ilgilenmiştir (Walker & Garman, 1992).

Aile kaynaklarının incelenmesi için çeşitli yaklaşımlar kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlardan birisi aile kaynaklarının düzeyinin nesnel olarak ölçülmesidir. Bir başka yaklaşım ise, sağlık ve insan

onuru için gerekli olduğu varsayılan standartla kaynakların gerçek düzeyinin karşılaştırılmasıdır. Kaynakların yeterliğine ilişkin algılamalar da aile kaynaklarının incelenmesi için bir başka alternatiftir (Rowland, Dodder & Nickols, 1985).

Algılama, bir olayın görülme ve değerlendirilme talebine ve kaynak dengesine bağlı olarak belirlenir. Bir birey sayıya, sıklığa, yoğunluğa, süreye ve mevcut kaynaklara göre talep önceliğini gözden geçirir. Kaynakların uygun değerlendirilmesi olumsuz duyguları azaltır ve problem çözme çabalarını kolaylaştırır. Nitekim çalışmalar; kaynakların bilinmesi ve problem çözme çabaları arasında tutarlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Rettig, Leichtentritt & Danes, 1999). Örneğin mali kaynaklarla ilgili yapılan bir çalışmada; mali kaybin algılanmasının tahmin edilen kaybın (öngörülen) kendisine uyumdan ve gelir yeterliğinin algılanmasının kişi ve ailenin refahı ile doğrudan ilgisi olan gerçek gelirden daha önemli olduğu belirlenmiştir (Rettig, Leichtentritt & Danes, 1999).

Algılamaların ölçümü, davranış açısından önemli olan noktanın, çevrenin “nesnel gerçeklikteki” varoluşundan çok onun algılanma biçimi olduğu tezine dayanmaktadır. Davranışın insanla çevre arasındaki etkileşimin sonucu olduğu ve öznel gerçeklikten veya algılamalardan etkilendiği öne sürülmektedir (Rowland, Dodder & Nickols, 1985). Algılanan yaşam kalitesiyle ilgili bir araştırma, refaha ilişkin genel algılamaların, kaynakların gerçek miktarından çok bireylerin bu kaynaklardan elde ettikleri tatmine bağlı olduğunu göstermiştir (Campbell, Converse & Rogers, 1976). Bir başka çalışma, kişilerin yaşamlarının çeşitli alanlarıyla (evlilik, sağlık, arkadaşlık, meslek ve komşuluk gibi) ilgili, yaşam kalitesini belirleyen unsurların kendi refahlarına yönelik algılamaları olduğu varsayımına dayalı değerlendirmelerini incelemiştir (Andrews & Withey, 1976). Ayrıca çeşitli çalışmalar da kadınların erkeklerden daha fazla kaynak düzeyi algıladıklarını ortaya çıkarmıştır (Ptacek, Smith & Dodge, 1994). Algılanan duygusal kaynakların aile hayatını doğrudan etkilediğine dair belirgin ipuçları bulunmaktadır (Elder, Conger, Foster & Ardel 1992; Voydanoff, 1990). Yaşam kalitesiyle ilgili araştırmalarda özel olarak kaynaklardan elde edilen tatmin incelenmemiştir (Akinsola & Popovich, 2002; Brown, Anand, Fung, Isaacs & Baum 2003; D.İ.E. 2004; Gyourko & Tracy, 1991; Steverink, Westerhof, Bode & Dittmann-Kohli, 2001). Halbuki kaynaklardan elde edilen tatmin kaynak yeterliğinin ölçütü olarak yorumlanabilir (Andrews & Withey 1976; Campbell, Converse & Rogers, 1976).

Aile kaynaklarının kapsamlı bir listesini içeren kaynakların yeterliğine yönelik algılamaların ölçümü; çeşitli kompozisyonlara ve sosyoekonomik özelliklere sahip ailelerin yanı sıra aile yaşam dönemlerinin çeşitli evrelerinde bulunan ailelerdeki kaynaklara yönelik algılamaları karşılaştırmak isteyen araştırmacılar için çok önemli olabilir. Kaynakların algılanan yeterliğini ölçmeye yarayan bir ölçeğin kullanımı farklı zamanlarda yapılmış araştırmalar arasında karşılaştırmalar yapmak için veri sağlayacaktır (Rowland, Dodder & Nickols, 1985). Ancak, bu envanterin Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması daha önce yapılmamıştır. Bu araştırmadan Türkiye’de yapılan araştırmalarda da yararlanılabilmesi için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, bu araştırma ile “Kaynakların Yeterliğinin Algılanması” Envanteri’nin geçerliğinin ve güvenilirliğinin saptanması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Araştırma bölgesi olarak Hacettepe Üniversitesi Merkez kampusu alınmıştır. Araştırma evrenini, Merkez Kampusun de çalışan personel ve 4 yıllık fakülte ve yüksekokullarda okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan personelin seçilmesinde üniversite Personel Müdürlüğünden alınan ve kuruluşta farklı hizmet sınıflarında (akademik, genel, idari, teknik, sağlık ve yardımcı sağlık ve yardımcı hizmetli) görev yapan tüm personeli kapsayan listeden, öğrenci sayılarını belirlemede ise Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığından alınan listeden yararlanılmıştır. Personel müdürlüğü verilerine göre merkez kampusundeki toplam personel sayısı 5737, öğrenci işleri müdürlüğü verilerine göre, 4 yıllık fakülte ve yüksekokullarda okuyan toplam öğrenci sayısı 2684 dir. Tabakalı Rasgele Örneklem Yöntemine göre örneklem genişliği Neyman Dağıtımı altında

hesaplanarak $n=466$ sayısına ulaşılmıştır. Ancak çalışmada $\alpha=0.05$, $N=8421$, $P=0.5$, $d=0.045$ alınarak örneklem genişliği $n=500$ kişi olarak kabul edilmiştir. Örnek hacmini oluşturan hizmet sınıfları ve her bir hizmet sınıfından araştırmaya alınacak personel ve öğrenci sayısı tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örnek Hacmini Oluşturan Hizmet Sınıfları ve Her Bir Hizmet Sınıfından Araştırmaya Alınacak Personel ve Öğrenci Sayısı

Hizmet sınıfları ve Öğrenci	Örneklem	Evren
Akademik	120	2065
Genel İdari	65	1090
Teknik	20	344
Sağlık, Yardımcı Sağlık	75	1262
Yardımcı Hizmetli	60	976
Toplam personel	340	5737
Öğrenci	160	2684
Genel toplam	500	8421

Araştırma kapsamına alınanların %63.8’i kadın, %36.2’si erkektir. Araştırmaya alınanların yaşları 19-61 arasında olup yaş ortalamaları 29.6 dır. Gelirleri 80-5000 YTL arasında değişmekte olup, ortalama 682.31 YTL’dir. Araştırmaya alınanların %58.2’si yükseköğrenim, %20.4’ü ortaöğrenim, %11.6’sı doktora, %7.6’sı yüksek lisans, %2.2’si de ilköğrenim düzeyindedir. Bireylerin %80.4’ü çekirdek, %12.2’si geniş, %4.8’i tek ebeveynli ailede, %2.6’sı da kardeşiyle veya yalnız yaşamakta, %58.2’sinin ailesi genişleme, %32.2’sinin daralma, %9.6’sının da başlangıç dönemindedir. Araştırmaya alınanların %51.8’i bekar, %45.6’sı evli, %2.6’sı da dul veya boşanmıştır. Evli olanların %28.9’u “6-10”, %26.8’i “0-5”, %22.3’ü “11-15”, %11.0’i de eşit olarak “15-20” ve “21 ve daha fazla” yıldır evlidir ve %19.6’sı 1, %13.4’ü 2, %4.0’ü 3, %1.4’ü de 4 ve daha fazla çocuğa sahiptir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Demografik özelliklerin öğrenildiği kişisel bilgi formunun yanı sıra “Kaynakların Yeterliğinin Algılanması Ölçeği” kullanılarak veri toplanmıştır.

Kaynakların Yeterliğinin Algılanması Ölçeği. Bu çalışmada “Kaynakların Yeterliğinin Algılanması” (Perceived Adequacy of Resources-PAR) envanterinin geçerlik ve güvenilirliğini saptamak amacıyla Rowland, Dodder, Nickols (1985) tarafından geliştirilen ve bireylerin değişik kaynaklarının yeterliğini algılamalarını ölçen “Kaynakların Yeterliğinin Algılanması” ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek (PAR) kullanılırken niteliklerin zamana bağlı olarak fazla değişmediği düşünülmüştür. Ölçekte Fiziksel Çevre, Sağlık/Fiziksel Enerji, Zaman, Finansal (Mali), Bireyler Arası, Bilgi/Beceri ve Toplumsal Kaynaklar olmak üzere toplam 7 kaynağın her biri 4’er madde ile yoklanmıştır. Bu dört madde her bir kaynak kategorisi için yeterliğin dört farklı ölçümünü vermektedir. Maddeler kısa, bir tek fikirle sınırlı, basit ve kolay anlaşılabilir terimlerden oluşturulmuştur. Olumlu cümleler ve kişisel ifadeler kullanılmıştır. Maddelerin içeriklerinin geçerliliği açısından Ev Ekonomisi Yüksek okulundaki Yaygın Eğitim Bölümü ile Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi alanındaki uzmanlar grubu tarafından gözden geçirilmiştir. Ölçekte toplam 28 madde bulunmaktadır. Maddeler ölçeğe rasgele yerleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan 28 madde, 1’den (kesinlikle katılmıyorum) 7’ye (kesinlikle katılıyorum) kadar değişen 7 dereceli Likert-tipinde hazırlanmıştır. Cevaplar sadece cevaplayanların kendi kaynakları ile ilgili düşüncelerini yansıtmaktadır.

Rowland, Dodder ve Nickols (1985) PAR envanterini geliştirirken 28 maddeyi test etmek için erkek ve kadın, yaşlı ve genç, evli ve bekar, çocuğu olan ve olmayan, çeşitli eğitim seviyelerindeki üyeleri içeren birçok kurumla temasa geçmiştir. Çalışma kapsamında 10 adet sivil, sosyal, eğitim, din ve hizmet örgütleri, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde çalışmalarda yer almışlardır. Cevaplar 520 kişiden toplanmıştır (164 erkek, 356 kadın). Cevaplayanların 2/3’si yükseköğrencisi, %25’i lise mezunu, yaklaşık %6’sının ise lise diploması bulunmamakta, %60’ı çalışmakta 3/4’ü evli ve yarısından biraz azı çocuk sahibidir. Cevaplayanların yaşları 19-82 arasında değişmekte olup, yaş gruplarındaki dağılım hemen hemen eşittir.

2.3. İşlem

Bu ölçek Türkiye’de daha önce kullanılmamıştır. Bu çalışmada Rowland, Dodder ve Nickols (1985)’ın Amerikan Toplumuna göre geliştirdiği ve doğal olarak İngilizce olan envanter İngilizceyi ve Türkçeyi iyi bilen 10 kişilik bir uzman grubu tarafından önce Türkçeye daha sonra tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Envanteri oluşturan 28 maddenin her birinin Türkçe karşılığı üzerinde görüş birliği sağlanarak Türkçe formu elde edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmadan önce ölçeği geliştiren araştırmacılardan Richard Dodder, Sharon Y Nickols’dan izin alınmıştır.

“Kaynakların Yeterliğinin Algılanması” envanterinin 28 maddelik versiyonunu test etmek için, elemanları erkek ve bayan, yaşlı ve genç, evli ve bekâr, çocuk sahibi olan ve olmayan, çeşitli eğitim düzeylerindeki öğrenci ve çalışanları içeren Hacettepe Üniversitesinden yansız örnekleme tekniği ile seçilen 500 kişi ile görüşme yapılmıştır. Bu kişilerle görüşmelerde araştırmacı önce soru formunun amacını açıklamış, formları dağıtmış ve doldurulmuş formları toplamıştır. Veri toplanması 2004 yılında gerçekleşmiştir.

3. BULGULAR

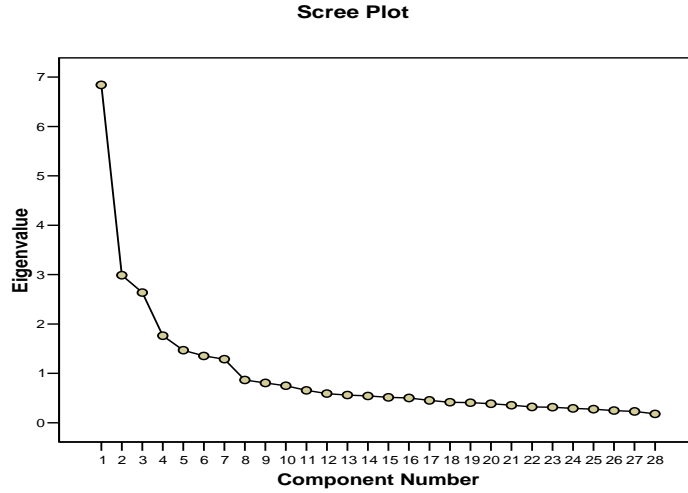
Her bir soru için ortalama hesaplanmıştır. Ortalamalar Tablo 2’ den de görüldüğü gibi özellikle “düzenli tasarruf yapmak için yeterli gelire sahibim” ve “toplumumuzdaki hükümet programları bana yardım için ulaşılabilir düzeyde” maddelerinde Likert- tipi skalanın yetersiz ucuna doğru olduğuna inandıklarını gösterecek şekilde görece düşük çıkmıştır.

Araştırmada temel bileşenlere dayanan Döndürülmüş faktör analizi (varimax) tekniği kullanılmıştır. Öncelikle ölçeğin faktör analizi yapmaya uygun olup olmadığını belirlemek için KMO ve Bartlett’s test of sphericity değerlerine bakılmıştır. KMO değeri bire yaklaştıkça, özellikle de .80 üzerinde ise ölçeğin faktörlenebileceği yorumu yapılabilmektedir. Araştırmada kullanılan ölçek için KMO değerinin .85 çıkması ve araştırma verilerinden anlamlı faktörler çıkarılabileceğini gösteren küresellik derecesinin belirlenmesi için yapılan Bartlett’s testi sonucunun ($\chi^2 = 6168.7$, $df=378$ $p<0.001$) istatistiksel olarak manidar bulunması toplanan bilgilerin faktör analizi yapmak için uygun olduğunu göstermektedir.

Analizler sonucunda maddelerin birinci bileşene ilişkin faktör yükleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Yirmi sekiz maddenin tümü birinci bileşen üzerinde pozitif yüke sahiptir. Ancak maddelerden ikisinin (21 ve 25. maddelerin) faktör yükü .40’tan düşük (.38) bulunmuştur Bu iki maddeye ait faktör yüklerinin, .40’tan düşük olmasına rağmen kabul edilebilir bir düzeyde olduğu söylenebilir. Bu iki maddenin döndürülmemiş faktör yükleri .40 dan küçük olmasına rağmen döndürülmüş faktör yükleri artmış ve ilgili faktöre ilişkin değişkeni ölçebilmiştir.

Toplam varyansın %65.5’i ortaya çıkan 7 faktör tarafından açıklanmaktadır. Sonuç olarak maddeler ortaklaşa “algılanan kaynak yeterliği” olarak ifade edilen genel bir boyutu yansıtır gözükmiştir. Faktör analizi sonucuna göre maddelerin faktör yükleri tahmin edildiği gibi 7 faktöre dağılmıştır. Ayrıca 28 maddenin 3’ü (4,21,24) tercih edileceğinden daha fazla bir biçimde birden fazla faktöre güçlü yüklemde bulunmuş fakat yalnızca bir tanesi (24. madde) birden fazla faktörde .40’ın üzerinde yüklemde bulunmuştur.

Kaynakların yeterliğinin algılanmasını ölçmek için oluşturulan 28 sorunun hepsi 7 faktör üzerinde güçlü yüklemelerde bulunmuştur. Özdeğer-bileşen grafiği de aşağıda verilmiştir. Öz değeri 1’in üzerinde 7 faktör olduğu grafikten de anlaşılmaktadır.

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için bir iç tutarlılık ölçütü olan Cronbach Alfa 28 soruluk ölçekteki ölçme hatasını en iyi özetleyen teknik olarak seçilmiştir. Cronbach Alfa güvenilirlik tekniği soruların homojenliğini belirlemek amacıyla kullanılır ve soru sayısının yanı sıra ölçekteki soruların arasındaki korelasyonların yüksekliğinden etkilenir (Şencan 2005; Thordike & Hagen, 1961).

Madde puanlarının alt test puanları ile korelasyonu (madde toplam korelasyonları) .60 ile .89 arasında değişmektedir (Tablo 2). Tablo 2’de görüldüğü gibi tüm maddelerin test puanları ile korelasyonları anlamlıdır. Test madde korelasyonları .30 değerinden daha yüksek olduğu için maddelerin ölçülmek istenilen değişkeni ölçtüğü veya maddelerin geçerli ölçme yapabildiği söylenebilir.

Ölçek faktör analizi sonuçlarına göre yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bu nedenle her alt ölçeye ilişkin güvenilirlik hesaplanmıştır. Zaman kaynağı için alfa katsayısı .88, finansal kaynaklar için alfa katsayısı .88, fiziksel çevre kaynakları için alfa katsayısı .80, sağlık/fiziksel enerji kaynakları için .80, bireylerarası kaynaklar için .73, toplumsal kaynaklar için alfa katsayısı .73 ve bilgi/beceri kaynakları için alfa katsayısı .67 olarak hesaplanmıştır. Faktörler arasındaki korelasyonlar .14 ile .41 arasında anlamlı olarak değişmektedir. Bu sonuçlar alt testlerin iç-tutarlılık düzeylerinin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Orijinal ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan alfa değeri .89 bulunmuştur. Bu çalışmada ulaşılan değerlerin kabul edilebilir sınırlar dahilinde olması Kaynakların Yeterliğinin Algılanması ölçeğinin yeterli bir geçerliğe ve güvenilirliğe sahip olduğunun kanıtı sayılabilir.

Tablo 2: KYA Ölçeğinin Madde Ortalamaları, Döndürülmüş ve Döndürülmemiş Faktör Yükleri ile Madde Toplam Korelasyonları(*)()**

Faktörler	Madde Ort.	Döndürülmemiş Faktör Yükleri	Döndürülmüş Faktör Yükleri (Varimax)							Madde Toplam Korelasyonları
			1	2	3	4	5	6	7	
1. Zaman Kaynağı										
1.Boş zaman faaliyetleri için yeterli zamana sahibim.	3.68	.72	.85	.06	.07	.09	.02	.07	.05	.871**
8.İsteklerimi gerçekleştirmek için yeterli zamana sahibim.	3.75	.69	.86	.08	.05	.12	.00	.09	.08	.892**
19.Evle ilgili işler için yeterli zamana sahibim.	3.81	.63	.83	.01	.12	.04	.06	.07	.08	.835**
22.Başkalarına yardım etmek için yeterli zamana sahibim.	3.78	.58	.78	.06	.08	.05	.11	.13	.02	.814**
2.Finansal Kaynaklar										
2.Beklenmedik harcamaları karşılamak için yeterli finansal kaynağa sahibim.	3.29	.55	.08	.83	.16	.04	.08	.13	.07	.868**

7.Gelirim harcamalarımı karşılar.	3.83	.57	.05	.82	.25	.07	.11	.11	.00	.877**	
18.İhtiyaçlarım için yeterli kredi olanağına sahibim.	3.90	.51	.01	.77	.19	.00	.10	.10	.10	.832**	
26.Düzenli tasarruf yapmak için yeterli gelire sahibim.	2.96	.59	.09	.84	.03	.00	.11	.10	.01	.846**	
3. Fiziksel Çevre Kaynakları											
3.Evin içindeki alan ihtiyaçlarım için yeterli.	4.85	.54	.03	.15	.78	.18	.03	.06	.05	.814**	
13.Evimdeki araç gereçler ihtiyaçlarım için yeterli.	4.98	.57	.02	.14	.79	.16	.14	.01	.10	.827**	
14.Sahip olduğum konut ihtiyaçlarımı karşılamakta.	4.92	.60	.03	.15	.83	.16	.12	.08	.07	.855**	
27.Evin bulunduğu çevre ihtiyaçlarımı karşılamakta	4.75	.49	.08	.16	.55	.00	.18	.09	.18	.684**	
4.Sağlık/Fiziksel Enerji Kaynakları											
9.Faaliyetlerim için yeterli enerjim var.	5.25	.54	.11	.06	.17	.73	.06	.15	.13	.806**	
11.Sağlığım işlerimi yapmam için uygun.	5.78	.52	.02	.02	.14	.84	.10	.06	.17	.826**	
24.Boş zaman faaliyetleri için yeterli enerjiye sahibim.	4.91	.50	.43	.16	.00	.63	.10	.03	.00	.745**	
28.Sağlığım istediğim şeyleri yapmam için uygun.	5.74	.51	.10	.03	.16	.79	.11	.01	.20	.812**	
5. Bireyler arası Kaynaklar											
5.Bana yardım edebilen arkadaşlara sahibim.	4.85	.55	.06	.17	.23	.22	.63	.23	.00	.747**	
12.Bana yardım eden akrabalara sahibim.	4.36	.52	.00	.21	.18	.03	.74	.09	.16	.798**	
15.Yardım için çağırabileceğim komşulara sahibim.	3.87	.40	.18	.02	.04	.02	.68	.03	.06	.676**	
23.Kararlarına güvendiğim kişiler tanıyorum.	5.27	.58	.01	.08	.22	.23	.69	.16	.11	.769**	
6.Toplumsal Kaynaklar											
6.İhtiyaçlarım için yeterli toplumsal olanaklar var.	3.86	.55	.09	.23	.16	.06	.13	.69	.12	.768**	
10.Bana yardım etmek için toplumumuzda uzman kişiler var.	4.18	.53	.08	.07	.16	.07	.27	.72	.04	.780**	
20.İçinde bulunduğum toplum yaşamak için iyi bir yer.	4.17	.48	.18	.04	.11	.06	.07	.78	.12	.777**	
25.Toplumumuzdaki hükümet programları bana yardım için ulaşılabilir düzeyde.	2.93	.38	.07	.28	.18	.06	.00	.61	.18	.658**	
7. Bilgi/Beceri Kaynakları											
4.Yaptığım iş için yeterli bilgim var	5.43	.50	.01	.11	.16	.19	.31	.00	.74	.752**	
16.Uzun vadeli amaçlarımı gerçekleştirmek için yeterli eğitime sahibim	5.06	.52	.03	.04	.19	.13	.23	.14	.75	.765**	
17.Finansal konularla nasıl ilgilenileceğini biliyorum	4.59	.53	.09	.23	.12	.13	.02	.12	.73	.749**	
21.Evle ilgili tamir işlerinin nasıl yapıldığını biliyorum	4.14	.38	.34	.00	.08	.15	.13	.10	.44	.603**	
Ozdeğerler				3.21	3.10	2.78	2.60	2.31	2.26	2.10	
Her bir faktörün açıkladığı varyans %				11.5	11.1	9.9	9.3	8.2	8.1	7.4	65.5

*Koyu sayılar güçlü yüklemeleri göstermektedir. (40 ve üstü)

4. YORUM VE TARTIŞMA

Bu araştırma bireyler ve aileler tarafından ulaşılan yaşam kalitesine katkıda bulunan kaynakların yeterliğinin algılanmasını ölçmek üzere oluşturulan bir envanter olan “Kaynakların Yeterliğinin Algılanması” ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğini test etmiştir. Değişik yaşlardan, eğitim düzeylerinden ve aile kompozisyonundan 500 yetişkinin yanıtlarının analizi KYA'nın yedi farklı kaynağın yeterlik algılanmasını ölçebildiğini göstermiştir. Bu kaynaklar Fiziksel Çevre, Sağlık/Fiziksel Enerji, Zaman, Finansal (Mali), Bireyler Arası, Bilgi/Beceri ve Toplumsal Kaynaklardır.

Bazı sorulardaki çoklu yüklemeler kaynaklar arasında karşılıklı ilişki olduğunun göstergesidir. Bu beklenen bir sonuçtur. Çünkü kaynaklar tanım gereği, kavramsal olarak birbiriyle ilişkili olup bir ölçüde karşılıklı değişim halindedirler.

Ölçeğin kültürler arası güvenilirlik ve geçerliğini kanıtlamak için hem Türkçe hem de İngilizce bilen bireylere İngilizce ve Türkçe formu uygulanarak yeni kanıtlar toplanabilir. Ayrıca doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin kanıtlar elde edilebilir.

“Kaynakların Yeterliğinin Algılanması” ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir ve araştırmalarda güvenle kullanılabilir. Kaynakların yeterlik algılanmasına ilişkin bilgiler eğitimcilerin, öğrencilerin bazı kaynaklara ilişkin endişelerini çözmeleri için planlama yapma ve program uygulamalarına imkân sağlayacaktır. Ayrıca bu bilgilerin kullanımı, eğitim programları ve hizmetlerini hazırlayanlar ile sağlayanların çabalarını kaynakların yetersiz olarak algılandığı alanlara yönleltmelerine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akinsola, H. A. & Popovich, J. M. (2002). The quality of life families of female-headed households in Botswana: A secondary analysis of case studies. *Health Care for Women International*, 23, 761-772.
- Andrews, F. M. & Withey, S. B. (1976). *Social indicators of well-being: Americans' perceptions of life quality*. New York: Plenum Press.
- Balakrishnan, R., Firebaugh, F. M. & Stafford, K. (1986). Research on rural family resource management. *Journal of Consumer Studies and Home Economics*, 10, 185-193.
- Brown, I., Anand, S., Fung, W.L. A., Isaacs, B. & Baum, N. (2003). Family quality of life: Canadian results from an international study. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 15(3), 207-230.
- Campbell, A., Converse, P. E. & Rogers, W.L. (1976). *The quality of American life*. New York: The Russell Sage.
- Deacon, R. E. & Firebaugh, F. M. (1981). *Family resource management*. Boston: Allyn & Bacon.
- D.İ.E. (2004). *Yaşam memnuniyeti araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Elder, G. H., Jr., Conger, R. D., Foster, E. M. & Ardelt, M. (1992). Families under economic pressure. *Journal of Families Issues*, 13(1), 5-37.
- Enevoldsen, B. L. (1994). Factors that influence a rural financial manager's satisfaction with current economic well-being and ability to achieve success and get ahead. 28 Ekim 2004 tarihinde <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9405320> adresinden alınmıştır.
- Gross, I. H., Crandall, E.W. & Knoll, M. M. (1980). *Management for modern families*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Gyourko, J. & Tracy, J. (1991). The structure of local public finance and the quality of life. *Journal of Political Economy*, 99(4), 774-806.
- Lee, H. S. (2000). The effects of family resources and social support on family functioning style among Korean immigrant families in the U.S.. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 92(3), 66-70.
- O'Neill, B., Xiao, J., Bristow, B., Brennan, P. & Kerbel, C.M. (2000). Successful financial goal attainment: Perceived resources and obstacles. *Financial Counseling and Planning*, 11(1), 1-12.
- Ptacek, J. T., Smith, R. E. & Dodge, K. (1994). Gender differences in coping with stress: When stressors and appraisals do not differ. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*. 20, 621-630.
- Rettig, K. D., Leichtenritt, R. & Danes, S.M. (1999). The effects of resources, decision making, and decision implementing on perceived family well-being in adjusting to an economic stressor. *Journal of Family and Economic Issues*, 20(1), 5-34.
- Rowland, V. T., Dodder, R.A. & Nickols, S. (1985). Perceived adequacy of resources: Development of a scale. *Home Economics Research Journal*, 14(2), 218-225.

- Steverink, N., Westerhof, G.J., Bode, C. & Dittmann-Kohli, F. (2001). The personal experience of aging, individual resources, and subjective well-being. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 56, 364-373.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Terzioğlu, R. G. (1987). *Ev idaresi ilkeleri*. Ankara: Doğu Matbaacılık ve Tic. Ltd.
- Terzioğlu, R. G. (2000). Ev ekonomisinde aile kaynaklarının yönetiminin yeri ve önemi. *Ulusal Ev Ekonomisi Kongresi, Bildiriler 6-7 Kasım 1997*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Thordike, R. L. & Hagen, E. P. (1961). *Measurement and evaluation in psychology and education*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Voydanoff, P. (1990). Economic distress and family relations: a review of the eighties. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 1099-1115.
- Voydanoff, P. (2004). The effects of work and community resources and demands on family integration. *Journal of Family and Economic Issues*, 25(1), 7-23.
- Walker, R. & Garman, E.T. (1992). The meanings of money. *American Behavioral Scientist*, 35(6), 781-789.
- Walson, C. O. (1992). Determinants of financial managers' perception of rural household economic well-being: An analysis of composite measure. 28 Ocak 2004 tarihinde <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9211024> adresinden alınmıştır.
- Weigel, D. J. & Weigel, R. R. (1990). Family satisfaction in two-generation farm families: The role of stress and resources. *Family Relations*, 39, 449-455.

EXTENDED ABSTRACT

Resources of individuals and families are assets that have potential utility for accomplishing goals and thus provide satisfaction as they are consumed. Frequent changes in economic conditions, especially downturns; precipitate concern about resource management for both individuals and families. The changes in the family structure have increased worries about the adequacy of resources for the protection of the family (Rowland, Dodder & Nickols 1985).

There are various types of resources, which would be enough for achieving goals and provide satisfaction. These resources are also interrelated with one another (Gross, Crandall & Knoll 1980; Rowland, Dodder & Nickols 1985; Terzioğlu 2000). Resources have been classified in several ways, such as human/non-human; economic/non-economic; human, economic and environmental (Deacon & Firebaugh 1981; Rettig, Leichtentritt & Danes 1999; Rowland, Dodder & Nickols 1985). Among these classifications, human/non-human (material) is the most widely used one (Terzioğlu 1987).

Although many researchers have particularly focused on financial issues in terms of resource management, very few of these have dealt with the interrelations between psychological elements like perception, attitude and control of money (Walker & Garman 1992). Perceptions of the adequacy of resources are an alternative to investigate family resources (Rowland, Dodder & Nickols 1985).

The measurement of perceptions are based on the thesis that what matters for behavior is the environment as it is perceived rather than as it may exist in "objective reality". It is proposed that behavior is the result of the interaction of a person and an environment and that behavior is influenced by subjective reality or perceptions of individuals (Rowland, Dodder & Nickols 1985). A study on the perceived quality of life showed that, the general perception of well-being is related to the satisfaction provided by the resources, rather than the real amount of resources (Campbell, Converse & Rogers 1976). There is certain evidence that the emotional decisions directly affect the family life (Elder, Conger, Foster & Ardel 1992; Voydanoff 1990). The studies on the quality of life did not particularly investigate the satisfaction provided by resources (Akinsola & Popovich, 2002; Brown, Anand, Fung, Isaacs & Baum 2003; D.İ.E. 2004; Gyourko & Tracy 1991; Steverink, Westerhof, Bode & Dittmann-Kohli 2001). However, the satisfaction provided by resources can be considered as the measure of the adequacy of resource (Andrews & Withey 1976; Campbell, Converse & Rogers 1976).

The measurement of the perception of the adequacy of resources, which includes a comprehensive list of family resources, would be of value to researchers who willing to compare the perceived adequacy of resources in households of differing composition and at various stages of the family life cycle, as well as households with varied socioeconomic characteristics. The use of an

instrument to measure perceived adequacy of resources would provide benchmark data for making intertemporal comparisons (Rowland, Dodder & Nickols 1985). Thus, with this study, it is aimed at determining the validity and reliability of “The Perception of the Adequacy of Resources” Inventory.

The study was carried out in Hacettepe University Central Campus. The sample consisted of the staff and students of the university. The sample size of 500 was based on the “Neyman Distribution” according to “Random Sampling Method” (Academic staff=120, Administrative staff=65, Technical staff=20, Health/ Assistant health staff =75, Maintenance staff=60, Student=160)

In this research, in order to determine the validity and reliability of “Perceived Adequacy of Resources”- PAR Inventory, the measure of perceived adequacy of resources, developed by Rowland, Dodder, Nickols (1985), which measures individuals’ perceptions of different resources, is used.

In the measure, a total of 7 resources; physical environment, health/physical energy, time, financial, inter personal, knowledge/skill and community resources were examined by 4 items for each. These items showed four different measurements of adequacy for each resource category. They consisted of terms, which are short, easy to understand and limited to only one idea. Also, positive sentences and personal expressions are used. There are a total of 28 items in the study, which are placed randomly in the measure. These items were prepared in the 7 degree Likert-type, varying from 1 (I agree) to 7 (I do not agree). The answers reflect only the personal ideas of the participants about resources.

In the study, “Principal Components Analysis” and “Varimax Rotation Method” factor analyze”, which depends on basic components, is used. First of all, the KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) value is considered to see if the measure is appropriate for factor analysis. Since the KMO value for the measure is found .85, it is concluded that the measure is appropriate for factor analysis. All 28 items have positive load on the first component. However, the factor load of the two items (21 & 25), was found to be less than .40 (.38). Although the factor loads of these two components are less than .40, they are still at acceptable levels. 65.5% of the total variance is explained by 7 factors. As a result, the items together seemed to reflect a general dimension explained as perceived adequacy of resources. According to the result of the factor analysis, as expected, the factor loading are divided between 7 factors. In addition to three of the 28 items (4, 21, and 24) had somewhat stronger loadings on more than one factor than would be preferred, but only one of them (item 24) had loading in excess of .40 on more than one factor. All 28 questions had strong impacts on 7 factors.

The correlations of element points with sub-test points vary between .60 and .89. The test points and correlations of all elements are significant. Therefore, it can be said that the elements measure the variable or the elements are significant. The Cronbach Alfa coefficient calculated for the measure is found.88 for time resource, .88 found for financial resources, .80 found for physical environment resources, .80 found for health/ physical energy resources, .73 found for interpersonal resources, .73 found for community resources, and .67 found for knowledge/skill resources. This result shows that the inner consistency of the test is high. The fact that the values found in this study are significant shows that the measure of perceived adequacy of resources is reliable and valid for the Turkish society.

In order to test the 28 items version of the inventory, interviews were made with 500 people chosen with “Random Sample Method” from Hacettepe University, where male/female, young/old, married/single people with/without children and with various education levels can be found.

The information regarding perception of the adequacy of resources will give opportunities to teachers and students for making plans and applying programmers considering their worries about various resources. Using this information will also enable those, who prepare education program and services to pay more attention on the areas where the resources are perceived to be less adequate.